

Veldleeuwerik. Foto: Arne Hegemann

100 jaar vogels beschermen

In 1869 veroorzaakte de ontginning van ons laatste oerbos, het Beekbergerwoud, geen enkele opwinding. Het zal wel door een paar natuurliefhebbers zijn betreurd, tegelijk was er bij hen begrip ('brood op de plank'). Natuurbescherming was destijds geen item maar is dit geleidelijk aan wel geworden. In Een eeuw vogels beschermen wordt teruggekeken op deze ontwikkelingen vanuit vogelperspectief en belicht door verschillende auteurs. Het boek geeft een overzicht van wat er in de loop der jaren (niet) bereikt is, de te nemen hindernissen, de gevoerde discussies en de vaak moeilijke afweging van belangen. Een boeiende en informatieve historie, die tevens aanknopingspunten biedt voor het bepalen van strategieën voor de toekomst. Rijk geïllustreerd en voorzien van een DVD met unieke, oude natuurbeelden. Verschijnt voorjaar 2007.

...en wat zegt SOVON???

Het zal velen niet ontgaan zijn, SOVON was vaak in het nieuws de afgelopen tijd. Naast media-aandacht rond evenementen als het Vogelfestival betrof het meestal onderzoeksprojecten uitgevoerd onder de vlag van SOVON. Het ging daarbij vaak om onderwerpen die maatschappelijk en politiek in de belangstelling staan: vogelgriep, de Stadsduiven van Groningen, predatie bij weidevogels en overzomerende ganzen. Begrijpelijk dat dergelijke onderwerpen emoties en commotie losmaken bij de media, het grote publiek en bij jullie, als teller. We waren ons van tevoren bewust van mogelijk grote aandacht in de pers en emotioneel geladen discussies, maar werden verrast door misverstanden over hoe SOVON zich in zulke discussies zou moeten opstellen. Dit willen we verduidelijken.

De rol van SOVON

SOVON stelt zich op als een onafhankelijke organisatie die tel- en onderzoeksresultaten presenteert ten behoeve van natuurbeheer-, -beleid en -bescherming. SOVON heeft dus primair de rol om op een objectieve wijze cijfers en kennis te verzamelen over het reilen en zeilen van de Nederlandse vogelbevolking. Dat betekent dat we ons (vooral) met feiten bezighouden en belangenbehartiging (bijvoorbeeld voor bepaalde standpunten over het natuurbeleid) aan anderen overlaten. We willen er dus voor zorgen dat discussies gevoerd en onderbouwd worden op basis van inhoudelijke kennis.

Dit alles met als achtergrond dat het belang van de Nederlandse vogels daarmee wordt gediend. Andere organisaties zijn actief met bescherming of belangenbehartiging, bijvoorbeeld Vogelbescherming Nederland. Door deze positie is SOVON een onafhankelijke partner, opdrachtnemer en adviseur van veel partijen en staat het buiten kijf dat de gegevens op een onafhankelijke wijze zijn verzameld en geanalyseerd. In het verleden zijn onze cijfers tot in de Hoge Raad als valide en betrouwbaar beoordeeld.

Hoe gaat het in theorie?

Stel dat SOVON (als bureauorganisatie) wordt gevraagd om een onderzoek uit te voeren rondom een gevoelig thema. De opdrachtgever is in principe niet van belang, het kan een overheid zijn, een onderzoeksinstituut of een belangenorganisatie zoals Vogelbescherming.

Voordat SOVON de opdracht aanneemt, wordt eerst goed nagegaan of de vraagstelling van het onderzoek niet te eenzijdig is, zodat de resultaten automatisch een bepaald belang dienen. Ook wordt verzekerd dat SOVON voldoende onafhankelijk kan opereren. Alleen als aan beide voorwaarden is voldaan, wordt de opdracht aangenomen. In theorie voert SOVON deze opdracht vervol-

gens uit op basis van feiten: telresultaten en ecologische kennis. De verslaglegging is neutraal van toon en wordt niet beïnvloed door de eventuele mening van de opdrachtgever. In het rapport zullen conclusies worden gebaseerd op (wetenschappelijke) feiten en niet op meningen. Na oplevering kan de opdrachtgever kennis nemen van de resultaten en daar – volledig op eigen verantwoordelijkheid – beleid, beheer of bescherming op baseren. Het gaat nog verder: al onze resultaten zijn openbaar (kijk op www.sovon.nl) en in principe kan iedereen daarvan gebruik maken. Mocht er discussie ontstaan over de interpretatie van onderzoeksresultaten en conclusies die een opdrachtgever daaruit trekt, dan zijn anderen – zoals belangenorganisaties – in staat om daarop te reageren op basis van dezelfde feiten en resultaten. Dit zou voldoende moeten zijn voor een goed maatschappelijk debat op basis van feiten. Tot zover de theorie, de praktijk blijkt soms weerbarstiger.

Van cijfers naar beter beleid en bescherming

Terugkijkend kunnen we constateren dat onze tellingen en onderzoeken hebben bijgedragen aan een goede uitvoering van internationaal natuurbeschermingsbeleid en betere gebiedsbescherming. Belangrijke mijlpalen zijn de aanwijzingsbesluiten voor de Vogelrichtlijngebieden, die zonder onze telresultaten veel moeilijker te beargmenten en te onderbouwen zouden zijn geweest. Ook leverden wij in opdracht van Vogelbescherming geregeld tel- en onderzoeksresultaten die gebruikt werden voor concrete beschermingsprojecten. Denk bijvoorbeeld aan de samenstelling van de vorige en recente Rode Lijst. In internationaal kader hebben de tellingen geleid tot het aanwijzen van de Farmland Bird Indicator als een van de belangrijkste (verplichte!) indicatoren van de EU, met verstrekkende gevol-

gen voor de afzonderlijke lidstaten, waaronder Nederland. Het zijn de tellingen van juli, SOVON-vrijwilligers, die deze informatie leveren!

Gevoelige onderwerpen

De laatste tijd zijn enkele malen controversiële besluiten genomen mede naar aanleiding van SOVON-rapporten. Met nadruk wordt gesteld 'naar aanleiding van', en niet 'op basis van', want juist daarover bestaan misverstanden. Enkele voorbeelden:

1. Stadsduiven Groningen

De gemeente beslist om de stadsduivenpopulatie te verkleinen door het wegvangen van individuen. Tegenstanders beweren dat andere methoden (met duiventillen) ook mogelijk zijn, bovendien wordt er een discussie gevoerd over het al dan niet bijvoeren. In discussies wordt daarbij door de gemeente gerept van een SOVON-rapport. Dat wekt de indruk dat daarin kant-en-klare adviezen staan waarop de gemeente zich baseert. Dat is onjuist. In het rapport zijn ervaringen met de stadsduivenproblematiek verzameld en worden scenario's voor een aanpak doorgeerekend. Zoals zo vaak in de wetenschap komt daarbij een genuanceerd verhaal naar voren en dat hebben we ook laten weten aan geïnteresseerden; lees het rapport op de website van SOVON erop na.

2. Predatie weidevogels

Een langjarig onderzoek naar predatieverschijnselen bij weidevogels leverde begin 2006 een doorwrocht SOVON/Alterra-rapport op. Minister Veerman van LNV (medefinancier van het onderzoek) had van tevoren aangegeven dat zijn beslissing over het al dan niet openen van de jacht op de vos mede zou worden genomen op basis van dit rapport. Snel na het verschijnen werd de vos op de landelijke vrijstellingslijst geplaatst. In de argumentatie haalde de minister het rapport aan. Spoedig daarna gingen voor- en tegenstanders de discussie aan en gebruikten beide zijden de inhoud van het rapport. SOVON wees vervolgens in een reactie naar LNV op het incorrecte gebruik van de cijfers over vossenpredatie. Het rapport leidde niet alleen landelijk tot commotie. Recent barstte in Friesland een discussie los over nut dan wel noodzaak van het bestrijden van roofvogels ter voorkoming van weidevogelpredatie. Ook hierbij werd door voor- én tegenstanders verwezen naar het rapport. Omdat de gemoederen behoorlijk opliepen, stuurde SOVON een ingezonden brief naar de Leeuwarder Courant. Hierin is duidelijk uit-

eengezet dat in het rapport geen enkele rechtvaardiging kan worden gevonden voor populatieregulatie van roofvogels.

3. Zomerganzen

SOVON presenteerde najaar 2006 een overzicht van broedende ganzen in Nederland. In opdracht van o.a. het ministerie van LNV werden aantallen en verspreiding van diverse soorten in beeld gebracht. Daarnaast werd gekeken waar grote landbouwschade werd geclaimd en welke factoren daarbij van invloed zijn. Tenslotte werd nagegaan welke populatiebeperkende maatregelen eventueel genomen zouden kunnen worden, en welke effectiviteit daarvan verwacht mag worden. Vanaf het begin was duidelijk dat ook dit project een politieke lading had en dat het voor de hand lag dat de minister eventuele maatregelen voor het beperken van ganzenpopulaties liefst zou onderbouwen onder verwijzing naar het SOVON-rapport. Inderdaad stelde het ministerie snel na verschijnen van het rapport voor om de Grauwe Gans op de vrijstellingslijst te plaatsen. Het ministerie stelt, terecht, dat de populatie Grauwe Ganzen snel groeit en dat bij bestrijding de 'gunstige staat van instandhouding', en dus de duurzaamheid van de ganzenpopulatie, vooralsnog niet in het geding is. Voor het rechtvaardigen van bestrijding in de vorm van algehele bejaging is echter geen onderbouwing in het rapport te vinden. Diegenen die het gelezen hebben, weten dat het SOVON-rapport een groot aantal maatregelen bespreekt waarvan bejaging er één is. Als er al een voorkeur uit het rapport kan worden gehaald, dan is het dat een integrale en gebiedsgerichte aanpak het meest effectief is, en juist niet een algemene landelijke maatregel. In discussies gebruiken voor- en tegenstanders van de jacht over en weer de rapportgegevens. Net als we eerder zagen bij de weidevogelpredatie.

Naast deze voorbeelden spelen ook zaken rondom de relatie tussen vogelgriep en trek van wilde vogels, de verandering van het beleid ten aanzien van winterganzen (aankomst foerageergebieden) en de schelpdiervisserij in Waddenzee en Delta.

Wat kunnen we concluderen uit deze voorbeelden?

Het is duidelijk dat SOVON een toenemend belangrijke rol speelt bij het aanleveren van feitenkennis met betrekking tot natuurbeleid. Dat is mede het resultaat van een snel juridiserende samenleving; veel zaken rondom het natuurbeleid worden tegenwoordig

door wetten en richtlijnen geregeld. De basis is en blijft daarbij de betrouwbaarheid van de onderzoeksgegevens, die veelal stelen op tellingen door vrijwilligers. SOVON realiseert zich dat er een zeker risico bestaat aan het gebruik van deze kennis en gegevens in maatschappelijke debatten. De genoemde voorbeelden hebben ons dat geleerd. We zijn er echter van overtuigd dat de voordelen vele malen groter zijn, vooral voor de bescherming van onze vogels. De afweging van allerlei belangen dient immers altijd te worden genomen op basis van betrouwbare, neutrale gegevens, en niet op vooropgezette meningen.

De les van de genoemde voorbeelden is dat we, meer en eerder dan we wellicht nu plegen te doen, richting achterban en media uiteen zullen moeten zetten hoe onderzoeksconclusies dienen te worden geïnterpreteerd. Wat kun je er wél en, vooral ook, wat kun je er niet uit concluderen.

Mochten er vragen of opmerkingen zijn naar aanleiding van dit artikel, schroom dan niet om je mening kenbaar te maken. Dat kan rechtstreeks via het kantoor, de provinciale 'ambassadeur' en natuurlijk ook via de Ledenraad, immers het hoogste orgaan van onze vereniging.

Ruud Foppen, hoofd Onderzoek

Aalscholver slaapplaats-telling in januari 2007

In 2004 is er een zeer succesvolle landelijke slaapplaatsstelling van Aalscholvers uitgevoerd (zie SN 2004(2): pag 6). In januari 2007 willen we de telling herhalen. Het lijkt erop dat er op meerdere plekken verspreid over het land Aalscholvers slapen op plekken waar ze normaal in de winter niet verblijven. Weet je nog een Aalscholver-slaapplaats te liggen en weet je niet zeker of die plek bij ons bekend is, neem dan even contact met ons op.

Jeroen Nienhuis
(jeroen.nienhuis@sovon.nl)
& Stef van Rijn (s.vrijn@riza.rws.minvenw.nl)